

04SA1066, Kap. 22

**AVRUPA GÜVENLİK VE İŞBİRLİĞİ KONFERANSI
NEDENİYLE**

**BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL'İN
BASIN TOPLANTISI**

I. BASIN TOPLANTISI METNİ

**II. BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL'İN AVRUPA
GÜVENLİK VE İŞBİRLİĞİ KONFERANSINDAKİ KONUŞ-
MASI**

**III. TÜRK HÜKÜMETİ TARAFINDAN KIBRIS DEVLE-
TİNE İLİŞKİN OLARAK AVRUPA GÜVENLİK VE İŞBİRLİ-
Ğİ KONFERANSIN'DA KAYDETTİRİLEN İTİRAZİ KAYIT
METNİ**

Ankara, Ağustos 1975

045A 1066 (22)

Değerli Basın Mensupları, Hürriyetçilerim, Helsinkî'de toplanan Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı'ndan dönüşte, kamu oyumuza bazı açıklamalar yapmak istiyorum.

Evvvela, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı hakkında kısaca bilgi vereceğim.

— I —

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL'İN BASIN TOPLANTISI METNİ

Istanbul — 2 Ağustos, 1975

Saat : 12.00

Avrupa'yı talep eden devletlerin bir araya gelmesi bulunan, soğuk savaş «Detarı» tedbir «Detarı» düzenlemeye yerini bırakmıştır. Yunanistan Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı olarak görülmüştür. Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı bu gelişmelerin neticesidir. Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı Amerika Birleşik Devletleri ve Kanada'nın iştirak ettiği bu konferans fikri yıllarca önce ortaya atılmıştır. Nihayet, bundan takriben üç yıl önce 22 Kasım 1972 tarihinde, bugün bu konferansa katılan devletlerin temsilcileri Fin Hükümetinin çağırısına uyarak bir araya gelmişlerdir.

Bu Konferans geçen 30 yıl içinde Birleşmiş Milletler meydana getiren San Francisco Konferansından sonraki en önemli beynelmülül konferanstır.

BASIN - YAYIN GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

— I —

BASIRAN SULEYMAN DEMIRELİN
BASIN TOPLANTISI METNİ

Istanbul — 3 Ağustos 1975

Saat : 12.00

0454 1066 (22)

BASIN-YAYIN GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Değerli Basın Mensupları,

Hepinizi, sevgi ve saygı ile selâmlıyorum. Helsinki'de toplanan Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı'ndan dönüştü, kamu oyumuza bazı açıklamalar yapmak istiyorum.

Evvvela, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı hakkında kısacat bilgi arz edeceğim.

20. Asrın dördüncü çeyreğine girmiş bulunuyoruz. Asrın birinci çeyreği, Birinci Dünya Savaşına, İkinci çeyreği, İkinci Dünya Savaşına, şahit olmuştur. Harpler, Avrupa'da başlamış ve Avrupa'yı tahrip etmiştir. Üçüncü çeyrek, 1950-1975 dönemi, soğuk savaşa şahit olmuş, fakat barış korunabilmiştir. Barışın nimetlerini gören bütün Milletler barışın korunmasına özel bir itina göstermişlerdir. İkinci Dünya Savaşı sonrasında hürriyetçi demokrasi ile idare edilen memleketler bir blokta yer almış, komünist rejimle idare edilen memleketler ise diğer bir blokta yer almıştır. Böylece meydana gelen saflaşma yıllarca devam etmiş, bunu takiben de «Sulh içinde beraber yaşama»nın yolları aranmıştır.

Avrupa'yı tahrip eden sıcak savaşın yerini almış bulunan, soğuk savaş «Detant» tabir edilen bir yumuşamaya yerini bırakmıştır. Yumuşama barışın korunması için bir ümit olarak görünmüştür. Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı bu gelişmelerin neticesidir. Avrupa Devletleri ile Amerika Birleşik Devletleri ve Kanada'nın iştirak ettiği bu konferans fikri yıllarca önce ortaya atılmıştır. Nihayet, bundan takriben üç yıl önce 22 Kasım 1972 tarihinde, bugün bu konferansa katılan devletlerin temsilcileri Fin Hükümetinin çağrısına uyarak bir araya gelmişlerdi.

Bu Konferans geçen 30 yıl içinde Birleşmiş Milletleri meydana getiren San Francisco Konferansından sonraki en önemli beynelmilel konferanstır.

Konferansın hazırlığı üç yıl sürmüştür. Üç safhada hazırlıklar tamamlanabilmiştir.

Katıldığımız bu Konferansın üç yıldan beri devam eden çalışmaların bir sonucu olduğunu ifade etmek istiyorum. Dün 1 Ağustos 1975 tarihinde Konferans belgesine imza koyan Devletlerin tümü üç yıldır Konferans hazırlıklarına fiilen katılmışlardır.

HELSİNKİ KONFERANSININ

HEDEF VE SONUCU

Dün Helsinki'de imzalanan ve hazırlık çalışmaları üç yıl devam etmiş olan belgenin mahiyeti bir Barış Antlaşması değildir. Barışın korunmasını amaçlayan bir iyi niyet beyanıdır. Belgenin on temel ilkesi mevcuttur. Belgeyi imzalayan Devletler bu ilkelere riayeti bir siyasî beyan olarak tescil etmektedirler. Esasen bu ilkeler, İnsan Hakları Beyannamesinin ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin tabii icaplarıdır. Üyesi bulunduğumuz Birleşmiş Milletler Antlaşmasının da tabii gereğidir. Bu itibarla Helsinki'de imzalanmış bulunan döküman ile Ülkemiz İkinci Dünya Savaşı sonrasında katıldığı çeşitli Milletlerarası toplantılarda üstlendiği yükümlülükleri teyid etmiş olmaktadır.

Avrupa'da barışın korunması için daha önce tesbit edilen prensiplerin yeniden teyidi ihtiyacı doğmuştur. Devletlerin egemenlikte eşitliği, tehdide veya kuvvete başvurmaktan kaçınmak, sınırların ihlâl edilmezliği, Devletlerin toprak bütünlüğü, anlaşmazlıkların barışçı yollardan çözümü, Devletlerin birbirlerinin işlerine karışmaması, insan haklarına ve temel hürriyetlere saygı, milletlerin hak eşitliği ve kendi kaderlerini tayin hakkı, devletler arasında işbirliği, devletler hukukundan doğan yükümlülüklerin iyi niyetle yerine getirilmesi Konferansın, üzerinde mutabık kalınan, temel ilkeleridir. Her Devlet, diğer Devletlerle olan münasebetlerinde bu ilkelere riayet edeceğine dair siyasî bir beyanda bulunmaktadır.

Bu ilkelere riayet edilmesi halinde barışın korunabileceği ümit ve inancı Konferansa hakim olmuştur.

Helsinki Konferansının başlıca hedefi ve neticesi budur.

HELSINKİ'DE SÖYLEDİKLERİMİZ

Türkiye Cumhuriyeti kurulduğu günden bu yana esasen barışçı bir politikayı izleye gelmiştir. Türkiye Cumhuriyeti barışa hizmet edecek hertürlü gayreti gönülden desteklemiştir. Bu itibarla, Türkiye Cumhuriyeti 1972 yılından beri diğer Avrupa Devletleriyle birlikte, bu çalışmalara katılmış ve Konferansın son safhasında da hazır bulunarak meydana getirilen belgeleri imzalamıştır.

Bu vesile ile Hükümetimiz adına yapmış bulunduğum konuşmada Türkiye'nin Avrupa'daki barış ve işbirliği düzeyine yapıcı katkılarda bulunma niyetini bir kere daha izah ettim. Ayrıca, prensiplerin yalnız lafzının değil ruhunun da uygulanması gerektiğini belirttim. Siyasî güvenliğin, askerî güvende tamamlanabileceği ve bu sahada yapılan barışçı çalışmaların tarafımızdan dikkat ve titizlikle izlenmekte olduğunu ifade ettim. Bütün bunlardan ayrı olarak bu Konferansa iştirak etmeyen Akdeniz ülkeleri ile olan bağlantımız dolaşımı ile Avrupa güvenliğinin Akdeniz ülkelerini de yakın ilgilendirdiğini belittim. Barışın refahtan ayrılamayacağını sosyal ve ekonomik hak eşitliğinin sağlanması ve fukaralığa karşı savaşta bütün Milletlerin birleşmesi gereği üzerinde ısrarla durdum.

Bu Konferansın hazırlıklarının başladığı 1972 yılından bu yana, Birleşmiş Milletlerin ve Avrupa Konseyinin üyesi olan Kıbrıs da Avrupa Devletleri arasında yer almış, Konferans çalışmalarına katılmıştır.

Konferansın nihaî safhasında, Kıbrıs'ın temsili konusu tarafımızdan ortaya atılmıştır. Aslında Kıbrıs'ın durumu Konferansın ikinci safhasında tarafımızdan ortaya atılmıştır. Kıbrıs'ın Makarios tarafından temsilini hukukî ve meşru addet-

mediğimizi ve Kıbrıs Devleti ile olan ilişkilerde nihaî belge hükümlerini geçerli saymadığımızı hem konuşmamızda ifade ettik, hem de Konferans İcra Sekreterliği görüşümüzü Konferansa katılan bütün Devletlere ulaştırdı.

Yunanistan Başbakanının Türkiye'ye yönelttiği iddialar üzerine, Kıbrıs'ın bağımsızlığının, Kıbrıs Devletine vücut veren Anayasasının ve Antlaşmaların kendileri tarafından nasıl ihlâl edildiğini açıkça ortaya koyduk.

Türkiye'nin Kıbrıs'da istilâcı olmadığını, antlaşmalardan doğan hakları kullanarak vecibelerini yerine getirdiğini, Kıbrıs'ta Türk Toplumuna yıllarca reva görülen katliam, işkence ve insanlık dışı muameleleri açıklıkla ortaya koyduk.

Türkiye'nin, Türk Toplumunun güvenlik içinde yaşadığını, bağımsız bir Kıbrıs istediğini ifade ettik.

Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansının tüm kararlarına katıldığımızı ancak, Kıbrıs Devletinde Anayasal düzenin 1963 yılından itibaren Rum toplumu tarafından açıkça ve devamlı olarak ihlâl edildiğinden ve 15 Temmuz 1974 darbesi ile tamamen ortadan kaldırıldığından, iki toplumlu Kıbrıs Devletinde toplumlardan birinin öteki toplumun rızası olmadan tüm Devleti temsil etmesinin hukuken imkânsızlığını ortaya koyarak, bu Konferansta Kıbrıs Devletinin meşru bir şekilde temsil edilmediğini ifade ettikten sonra Türkiye'nin imzası ile, taraf olacağı Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansının nihaî belgesindeki hükümlerin, Kıbrıs Devleti ile olan ilişkilerde geçerli olamayacağını, bunun sonucu olarak da, Kıbrıs'ta iki ulusal toplumu meşru bir şekilde temsil edecek bir Hükümet kuruluncaya kadar, hiçbir etkisi bulunmayacağını açıklıkla ortaya koyduk.

Bu Konferansta Kıbrıs'ın bu şekilde temsili karşısında gerekli tepki gösterilmiştir. Konferansa katılmamak suretiyle, Ülkemizin bir şey kazanacağına kani olmadık. Esasen, 3 yıldır hazırlık çalışmaları içinde yer aldığımız Konferansın son safhasında böyle bir tepki göstermemiz, zemini hasımlarımıza terketmekten başka bir şeye yaramazdı.

ÜÇ GÜNLÜK TEMASLAR

Sayın Basın Mensupları,

Üç gün süren bu toplantıda, çeşitli temaslar yapmak imkânını buldum. Dışişleri Bakanı arkadaşım, Sayın Çağlayan-gil de çeşitli temaslar yaptı. Amerika Birleşik Devletleri Başkanı FORD, Sovyetler Birliği Yöneticisi Brejnev, Fransa Cumhurbaşkanı Giscard d'Estaing, İngiltere Başbakanı Wilson, Romanya Devlet Başkanı Çavuşescu, Bulgaristan Devlet Başkanı Jivkov, İtalya Başbakanı Moro, İspanya Başbakanı Arias, Birleşik Milletler Genel Sekreteri Kurt Waldheim ile de görüşmeler yaptım. Bu görüşmelerde ikili ilişkiler ve milletlerarası sorunlar üzerinde duruldu.

BAŞKAN FORD'LA NELER KONUŞTUK

Amerika Birleşik Devletleri Cumhurbaşkanı Sayın FORD ile, kendi arzusu üzerine, 31 Temmuz Perşembe günü görüş-tük.

Bu görüşmede, Türkiye'ye silâh ambargosunun devamı hakkında Amerikan Kongresinin almış olduğu kararın yarat-tığı durum üzerinde konuştuk. Başkan Ford, Kongrenin bu kararına tesir eden amilleri, Amerikan Hükümetinin böyle bir kararın çıkmasını engellemek için giriştiği kesif çalışma ve çabaları ve bunların başarısızlığa uğraması neticesinde or-taya çıkan durum dolayısıyla duyduğu derin teessürü belirtti. Başkan, ayrıca Amerikan Hükümetinin Türk dostluğuna ve Türkiye ile güvenlik ilişkilerinin devamına atfettiği çok büyük önemi teyit ederek ambargo kararının kaldırılması için Kongrede yürütmekte olduğu çabalara devam edeceğini açıkladı. Bu arada Amerikan Hükümetinin iyi niyetinin bir teza-hürü olarak kendi emrine tahsis edilmiş «Başkanlık Fonu» n-dan istifade suretiyle Türkiye'ye hibe olarak 50 milyon dolarlık bir askerî yardımda bulunmak imkânının mevcut olduğun-u, arzu edersek bu yolu harekete geçireceğini ifade etti.

Bu teklif Kongrenin ambargo kararını değiştirmiyor; ve Başkanın kendi yetkisi çerçevesinde bir yıl için Türkiye'ye hibe yardımı yapılmasını öngören istisnaî bir yol teşkil ediyordu. Ben, gösterdiği bu iyi niyet tezahürü için Başkan Ford'a teşekkür ettikten sonra, Kongrenin ambargo kararını takiben ortaya çıkan durumun bir hibe ve yardım meselesi olmaktan çok ileri gittiğini adeta Türk - Amerikan ilişkilerinin akibeti ile ilgili bir mesele haline geldiğini belirttim. Vakarına çok düşkün olan Türk Milletinin konuya büyük hassasiyet gösterdiğini bu nedenle ambargo sorununun Türkiye için bir haysiyet ve prestij meselesi haline geldiğini söyledim. Türk - Amerikan ilişkilerine bunlarla hiç ilgisi bulunmayan başka konuların karıştırılması sonucu ortaya çıkan ambargo kararının devamı müddetince, bu kararın olumsuz tesirlerinin geçici tedbirlerle telâfi edilmesini mümkün görmediğimi, bizim yardım peşinde olmadığımızı, dostlarımızın kim olduğunu bilmek istediğimizi, Amerika'nın bize dost olup olmadığını tesbit ihtiyacında bulunduğumuzu, bu itibarla böyle bir teklifi kabul edemeyeceğimizi ifade ettim.

HÜKÜMETİMİZİN KARARINI BAZI SİYASİ ÇEVRELER YANLIŞ YORUMLUYOR

Şimdi başka bir konuya geçiyorum.

Türkiye'deki ortak savunma tesislerinin faaliyetinin durdurulması hususunda Hükümetimizin almış olduğu kararın Türkiye'deki bazı siyasî çevrelerce yanlış yorumlandığını ve kamu oyuna yanlış bir şekilde takdim edilmek için çaba harcadığını üzülererek görmekteyim. Bu tutum ya kastidir, ya da konuya tam nüfuz edilememekten ileri gelebilir. Ben bu hususta bir değerlendirme yapmayacağım. Sadece, konuya tam bir açıklık getirmek istiyorum. Amerikan Kongresinin 24 Temmuz tarihinde, ambargoyu devam ettirmek hususundaki kararına ilişkin bilgiler, saat farkı dolayısıyla bana Dışişleri

Bakanlığı tarafından aynı gün gece yarısından sonra iletildi. Ertesi gün yani 25 Temmuz tarihinde Hükümet saat 18.00 de toplanarak şu kararı aldı :

1 — Türkiye ile A.B.D. arasındaki ortak savunma işbirliğini düzenleyen 3 Temmuz 1969 tarihli Savunma İşbirliği Anlaşması ile bununla ilgili diğer anlaşmalar hukukî geçerliklerini kaybetmişlerdir.

2 — Bu durum muvacehesinde, Türkiye'deki bütün ortak savunma tesislerinin faaliyeti İncirlik ortak savunma tesisinin münhasıran NATO görevi mahfuz kalmak kaydı ile yarından (26 Temmuz) itibaren durdurulmuştur.

3 — Faaliyeti durdurulan bütün tesisler Türk Silâhlı Kuvvetlerin tam kontrol ve gözetimine devredilecektir.

Bakanlar Kurulunun bu kararı aynı gün yani 25 Temmuz akşamı Amerikan Birleşik Devletleri Hükümetine tebliğ edilmiş 26 Temmuz tarihinden itibaren de Türkiye'deki bütün ortak savunma tesislerinin faaliyetleri fiilen durmuştur. Bu durum Amerikan Büyükelçisi tarafından Dışişleri Bakanlığı-mıza da aynı gün resmen bildirilmiştir.

Bu hususta önceden tesbit edilen plân uyarınca Türk Silâhlı Kuvvetleri adına tesislerde ve bütün muhabere şebekeleri üzerinde tam kontrol ve denetimi fiilen sağlayacak Türk Komutanlıkları teşkil edilmişti. Bu komutanların ve emirlerindeki personelin tesislere intikâli tmamlanmıştır.

HÜKÜMET KARARININ SONUNDA ORTAYA ÇIKAN DURUM

Sizlere şimdi Hükümetimizin almış olduğu bu karar sonucunda ortaya çıkan durumu izah edeyim :

Bildiğiniz gibi, NATO Anlaşmasının 3. maddesi gereğince üye ülkeler, güvenliklerinin ve barışın ortak savunması için gayretlerini birleştirmeyi, birbirlerine yardım etmeyi ve bir silâhlı saldırıya karşı gerek teker teker, gerek toplu olarak

mukavemet güçlerini kuvvetlendirmeyi deruhte etmişlerdir. İşte NATO'nun bu 3. maddesine dayanılarak Türkiye ile Amerika Birleşik Devletleri arasında 1969 Ortak Savunma İşbirliği Anlaşması akdedilmiştir. Bu anlaşmada karşılıklı taahhüdlere konusunda özel bir hüküm mevcut bulunmaktadır. Bu hüküm gereğince, Amerikan Birleşik Devletleri Türk savunma gayretlerine matlup seviyede yardım etme taahhüdünü yüklenmiştir. İzahatımdan anlaşılacağı üzere, Ortak Savunma İşbirliği Anlaşması ile Türkiye ve Amerika birbirlerine karşı belirli ahdi taahhüdler altına girmişlerdir. Amerikan Kongresinin Türkiye'ye karşı silâh ambargosunu devam ettirmek hususunda 24 Temmuz'da almış olduğu karar üzerine, Amerika Hükümetinin ikili savunma ve işbirliği çerçevesinde Türkiye'ye olan ahdi taahhüdlerini artık yerine getiremeyecek bir duruma geldiği şüphe götürmez şekilde ortaya çıkmıştır. Bu itibarla Türkiye ile Amerika Birleşik Devletleri arasındaki ortak savunma ve işbirliğini düzenleyen 3 Temmuz 1969 tarihli Savunma İşbirliği Anlaşmasının hukukî geçerlikten yoksun hale geldiğini Amerikalılara bildirdik. Bunun manası şudur :

Bu anlaşma artık hukuken ölmüş bulunmaktadır. Anlaşmadaki feshi ihbar ve tasfiyeye ilişkin hükümler de geçerli değildir. Esasen Türkiye'ye askerî yardımı durdururken anlaşmanın bu hükümlerine Amerikan tarafından da riayet edilmemiştir.

Bu durumda, ilerisi için önümüzde iki yol görünmektedir :

Evvelâ, Türkiye'nin kabul edebileceği şartlarla yeni bir işbirliği imkânı mevcut olup olmadığı müzakere edilir. Bu birinci safhadır. Bu konuda bir mutabakat sağlanamayacağı anlaşılırsa, müzakereler tasfiyeye dönüşür. Bu da ikinci safhadır. Burada hemen şu hususu da belirtmek isterim : Ambargo devam ettiği sürece Amerika Birleşik Devletleri ile yeni bir işbirliği anlaşmasını müzakere etmek anlamsızdır.

TESİSLERİN STATÜSÜ NE OLACAK?

Şimdi akla gelen soru şudur : Söz konusu müzakereler veya tasfiye görüşmeleri süresince tesislerin statüsü ne olacaktır? Bu statüyü Türk Hükümeti kendi iradesiyle tesbit etmiş ve Amerika Birleşik Devletlerine tebliğ etmiş bulunmaktadır. Buna göre;

— Türkiye Cumhuriyeti topraklarında faaliyetine müsaade edilmiş bulunan bütün ortak savunma tesislerinin görev ve faaliyeti durdurulmuştur. Sadece İncirlik ortak savunma tesisinin münhasıran NATO görevleri bu karardan hariç tutulmuştur.

— Faaliyetleri durdurulan bütün tesislerle muhabere şebekeleri Türk Silâhlı Kuvvetlerinin tam kontrol ve gözetimi altına alınmıştır.

— Türk Silâhlı Kuvvetleri namına, Türk komutanları bu tesis ve şebekelerin komutasını ele alacaklardır.

— Savunma tesislerine sadece Türk Bayrağı çekilecektir.

— Tesislere anlaşmalarla sağlanan bütün vergi muafiyetleri kaldırılmıştır.

— Türk askerî makamlarının müsaadesi alınmadan her ne maksatla olursa olsun, her tesisdeki mevcut Amerika Birleşik Devletleri personeli dışında hiçbir Amerikalı veya üçüncü Devlet uyruğundaki kimse tesislere sokulmayacaktır.

— Faaliyeti durdurulan tesisler için bu faaliyet ile ilgili malzeme, teçizat, silâh mühimmat ve diğer ikmal maddelerinin ithaline izin verilmeyecektir.

— Bunun dışında, tesislerdeki Amerika'lı personelin günlük yaşamaları ve zarurî ihtiyaçları için gerekli malzeme ve diğer ikmal maddelerinin Türkiye'ye ithal ve ihracı NATO Andlaşmasına taraf devletler arasındaki «Kuvvetler Statüsü Sözleşmesinin» kayıtları uyarınca ve Türk makamlarının ön müsaadesine bağlı olarak yapılabilecektir.

— Getirilmesine veya Türkiye'den çıkarılmasına müsaade edilebilecek bu kabil emtia için belirli giriş ve çıkış limanları ile havaalanları tesbit edilmiştir.

— Tesislerdeki bil'umum tadil ve tamire ilişkin inşaat faaliyeti durdurulmuştur. Tesislerdeki personelin günlük yaşamına bağlı onarım ihtiyacı Türk Silâhlı Kuvvetlerinin ön müsaadesine bağlı bulunacaktır.

— Türk semalarından geçecek veya Türkiye'deki belirli meydanlara inip kalkacak olan Amerikan askerî uçakları, diğer NATO üyesi ülkelere mensup askerî uçaklar için uygulanmakta olan müsaade işlemine tâbi tutulacaktır.

— İlk girişten sonra Türkiye içinde meydan değiştirecek askerî uçaklar ile, esasen topraklarımızda bulundurulan, helikopter dahil, bilumum A. B. D. uçaklarının Türkiye içindeki uçuşları Türk makamlarının müsaadesine tâbi olacaktır.

Şimdi, İncirlik Ortak Savunma tesisindeki duruma geliyorum. Bu tesisin iki çeşit faaliyeti bulunmakta idi : Bunlardan biri, 1969 Anlaşması kapsamına giren bazı irtibat ve ulaştırma faaliyetleri, diğeri de, NATO Andlaşmasından doğan vecibeler uyarınca yürütülen faaliyetlerdir. Bunlardan A. B. D. ile aramızdaki 1969 Andlaşması uyarınca yürütülen faaliyetlere son verilmiş, buna karşılık, halen bağlı bulunmaya devam ettiğimiz NATO Andlaşmasından doğan faaliyetlerin devamına müsaade edilmiştir. Burada önemle belirtmek istediğim bir husus da, İncirlik hava alanında devam edecek olan NATO görevlerinin, her zaman olduğu gibi sadece NATO Andlaşmasının kapsadığı coğrafi sahaya inhisar edecek olmasıdır.

HÜKÜMETİMİZİN DIŞ POLİTİKASININ BAŞLICA ÜÇ HEDEFİ VARDIR

Sayın basın mensupları,

Bu vesile ile Hükümetimizin takip etmekte olduğu dış politikanın programımızdaki prensiplere tamamiyle uygun bir şekilde yürütülmekte olduğunu ifade etmek istiyorum.

Hükümetimizin programında dış politika konuları incelenirken, her halde müşahade etmişsinizdir ki, kendimize başlıca üç hedef çizmişizdir :

— Ülkemizin güvenliğinin sağlanması için her türlü ter-
tip ve tedbirlerin alınması,

— Milletimizi lâıyk olduğu refah ve saadete kavuşturmak için iktisadî kalkınmamızın gerçekleştirilmesi için, bir taraftan kendi iç kaynaklarımızı geliştirirken, diğer taraftan da, bütün dünya ülkeleriyle ekonomik ve teknik işbirliği yapılması imkânlarının araştırılması ve,

— Türkiye'nin komşularıyla münasebetlerini geliştirerek Ülkemizi bir dostlar halesi ile çevirmek için gereken tedbirlerin alınması,

Dama henüz dört aya varmayan iktidarımızın akılcı, yapıcı ve sürekli gayretleriyle bu hedeflere ulaşılabilmesinde önemli mesafeler katedilmiştir.

İRAN'LA YENİ ANLAŞMALAR İMZALADIK

Herşeyden önce ve tabiatıyla komşularımız ve bulunduğumuz bölgedeki ülkelerle mevcut münasebetlerimizi geliştirmek için çabalar sarfettik ve müsbet sonuçlar aldık. Senelerdir, genellikle hissî unsurların pek dışına çıkmayan Türkiye - İran münasebetlerini, her iki ülkenin de yararına olacak ve modern dünyanın şartlarına uygun bir mecraya soktuk. İran ile imzaladığımız yeni anlaşmalar her iki ülkenin de ekonomisine güç katacak ve yıllardır özlenilen işbirliğini gerçekleştirecektir.

İRAK'LA YENİ İŞBİRLİĞİ İMKANLARI DOĞDU

Güney komşumuz Irak'la yeni işbirliği imkânlarının doğmuş olduğundan büyük memnuniyet duyuyoruz. Gerek siya-

sî, gerek iktisadî alanda iki ÷lke arasında yakın ilişkiler geliştirilmesinin yararının Türkiye ve Irak yakından bilmekte ve bu istikamette çaba sarfetmektedirler. Kısa bir süre önce temelini attığımız Türk - Irak petrol boru hattı bu anlayışın yeni bir nişanesidir. Bu kabil eserlerin daha da fazlalaşacağına inanıyoruz.

KÖRFEZ ÜLKELERİ İHMAL EDİLMİŞTİR

Hükümetimizin bölge ülkeleri ile ilişkilerini geliştirme siyaseti çerçevesinde Dışışleri Bakanımızın Körfez Ülkelerine yapmış olduğu ziyaret büyük önem taşımıştır. Tarihi ve geleneksel bağlarımız olan bu ülkelerle ilişkilerimizin uzun senelerdir ihmal edilmiş olduğu bir vakıadır. Ziyaret neticesinde, bu ülkeler liderlerine çeşitli milletlerarası sorunlar ve özellikle Kıbrıs konusundaki görüşmelerimiz etrafıyla anlatıldığı gibi, ümit verici iktisadî ve ticarî işbirliği imkânları da yaratılmış bulunmaktadır.

LİBYA İLE İLİŞKİLERİMİZ

Libya ile olan ilişkilerimiz memnun edici müşahhas neticeler vermeğe başlamıştır. Her iki taraf da, iktisadî, ticarî ilişkilerimizi geliştirmek ve özellikle savunma imalâtı alanındaki işbirliğini en kısa zamanda tatbik mevkiine koymak için büyük bir gayret içindedirler. Dışışleri Bakanımız gelecek hafta Libya'ya gidecek ve bu gayretlerin en kısa zamanda istediğimiz neticelere ulaştırılması imkânlarını görüşecektir.

İSLÂM ÜLKELERİ KONFERANSI

Bu yıl İslâm Ülkeleri Konferansına da Dışışleri Bakanı düzeyinde iştirak ettik. Cidde'de toplanan Konferans, daha evvelki yıllarda toplananlara nazaran, daha büyük bir ilgi gördü. Kırkiki ÷lke katıldı. İslâm ülkeleri arasındaki dayanış-

manın artık platonik alandan çıkıp müşahhas ve yapıcı sahada ortaya konulabileceği anlaşılır hale geldi. Bunun bir örneği Kıbrıs konusunda da görüldü. İlk defa olarak ki, Kıbrıs Türk Toplum Lideri Sayın Denктаş Konferansa hitap etmek, Kıbrıs sorununu etrafıyla anlatmak imkânını buldu. Bu arada, büyük bir memnuniyetle kaydetmek istediğim bir husus da şudur : Dost Arap Devletlerine yaptığı ziyaretlerden Sayın Denктаş çok iyi intibalar ve duygularla dönmüştür. Bu dostlarımızın Kıbrıs meselesini artık çok iyi anlamış olduklarına eminiz. İslâm Ülkeleri Konferansında, gelecek toplantının İstanbul'da yapılmasının kabul edilmesi de memnuniyetle işaret edilecek bir noktadır.

ARAP ÜLKELERİNE KARŞI POLİTİKAMIZI DEVAM ETTİRECEĞİZ

Bu izahatım neticesinde, şu müşahadelerimi belirtmek isterim. Komşu Arap memleketlerinde Türkiye'nin büyük bir dost olduğu ve Arap davasına yardımcı olmasının çok ehemmiyetli bir unsur teşkil edeceği idraki gittikçe kuvvetlenmektedir. Son dört aylık gayretlerimiz sonucunda Türkiye'nin halisane niyetlerini ve güvenilir bir devlet olma azmini devam ettirdiğini daha iyi anlamaktadırlar. Biz, bu politikamızı devam ettireceğiz. Bütün Arap ülkeleriyle işbirliğimizi en ileri seviyeye çıkarmak için çabalarımızı sürdüreceğiz. Bu çabalarımızın aynı karşılığı göreceğinden hiç şüphe etmemekteyim.

SOVYETLER BİRLİĞİ VE BALKAN ÜLKELERİ

Diğer komşularımızla olan ilişkilerimizden de bahsetmek isterim. Sovyetler Birliği ile müşterek menfaatlerimiz ehemmiyetini korumaktadır. Hükümet programımıza uygun olarak, bu ülke ile olan iktisadî ve ticarî ilişkilerimizde kayda değer, memnuniyet verici gelişmeler sağladık. Karşılıklı

ticaret gittikçe gelişmektedir. Son imzalanan iktisadî işbirliği anlaşması da kalkınma hamlelerimize katkısı olacak ehemmiyetli bir vesikadır.

Bulgaristan ile enerji nakli alanında sağlanan mutabakat, Türkiye'nin Balkan ülkelerine müteveccih işbirliği politikasının yeni bir nişanesidir. Türkiye, bütün Balkan ülkeleri ile, karşılıklı yararların gözönünde tutularak, her türlü işbirliğini geliştirmek yolundaki potilikasını devam ettirecektir.

YUNANİSTAN'LA DİALOĞ HÜKÜMETİMİZ ZAMANINDA BAŞLADI

Aramızdaki bütün ihtilaflara rağmen, Yunanistan ile dialoğ hükümetim zamanında başlamıştır. Hükümet programımızda bu ülke ile olan bütün anlaşmazlıkların barışçı yollarla, yani müzakere yolu ile halledilmesi gerektiğini belirtmiştik. Dışişleri Bakanımız Yunan Dışişleri Bakanı ile Roma'da, benim Brüksel'de Yunan Başbakanı Karamanlis ile yaptığımız görüşmeler bu kapıyı açtı. Ege Hava Sahanlığına ait meseleler hakkındaki müzakereler devam etmektedir. Kıt'a Sahanlığını alakalandıran meseleler de gelecek ay yapılacak olan uzmanlar toplantısında ele alınacaktır. Karşı tarafın da, bizim gibi anlayış ve iyi niyetle davranması halinde, bu meselenin halli istikametinde müsbet adımlar atılacağını ümit ediyoruz. Yunanistan'la olan diğer meselelerimizi de, aynı şekilde, müzakereler yolu ile çözümlenmek arzusundayız.

KIBRIS POLİTİKAMIZ BELLİ VE AÇIKTIR

Kıbrıs politikamız belli ve açıktır. Hükümet programımızda ne söylemişsek, gene de aynı şeyi söylüyoruz. Kıbrıs'ta tek çözüm yolu iki bölgeli federasyondur. Kıbrıs sorununda bugüne kadar bir ilerleme sağlanamamışsa, bunun müsebbibi Türkiye değildir. Türkiye ve Kıbrıs'ta Türk Toplu-

mu her zaman olduğu gibi, bundan sonra da, Kıbrıs sorununun müzakere yolu ile tatmin edici bir siyasî sonuca bağlanması için, iyi niyet ve anlayış içinde her türlü gayreti sarfetmeğe devam edecektir.

Sayın basın mensupları,

Türkiye büyük bir devlettir. Barışsever bir devlettir. Taahhütlerine daima sadık kalmıştır. Kimsenin sayesinde ayakta değildir. Kendisine dost olanlara dosttur. Demokrasi, hürriyet ve insan haklarının savunucusudur. Dış politikası açık ve itimat vericidir. Böyle olmağa da devam edecektir.

Hepinizi saygı ile selâmlıyorum .

BASBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL'İN
AVRUPA GÜVENLİK VE İŞBİRLİĞİ
KONFERANSINDAKİ KONUŞMASI

Helsinki - 31 Temmuz 1973

Sat : 15.25 (Mihalli)

bu her zaman olduğu gibi bundan sonra da Kıbrıs sorunu
nem müzakere yolu ile tahmin edilebilir bir şekilde çözümlenir
nasıl için iyi niyet ve anlayış içinde her taraf gayret sarfet
mece devam edecektir.

Bulgaristan ile ilgili olarak bizim de görüşlerimiz
Balkan ülkelerine ait ilişkilerimizden ayrılmaz bir parçasıdır.
Türkiye büyük bir devlettir. Barışseverdir. Devletler
arasındaki ilişkilerimizde bizim için en önemli olan şey
Kendisine dost olanlarla dosttur. Demokratik
dünyeye ve insan haklarının savunucusudur. Dış politikası
sık ve titizdir. Böyle olmağa da devam edecektir.

HÜKÜMETİMİZİN YUNANISTANLA İLİŞKİLERİ

Aramızdaki bütün ihtilaflara rağmen Yunanistan
Hükümetimiz zamanında başlamıştır. Hükümet programımızda
bu ülke ile olan bütün anlaşmazlıkların barışçı yollarla
yani müzakere yolu ile halledilmesi gerektiğini belirtmiş
Dışişleri Bakanımız Yunan Dışişleri Bakanı ile Roma'da,
benim Brüksel'de Yunan Başbakanı Karamanlis ile yaptığımız
görüşmeler bu kapıyı açtı. Ege Hava Sahasının
ait meseleler hakkındaki müzakereler devam etmektedir.
Kıta Sahasının alakalandıran meseleler de gelecek ay yapılacak
uzmanlar toplantısında ele alınacaktır. Karşı taraf da,
bizim gibi anlayış ve iyi niyetle davranması halinde,
bu meselenin halli istikametinde müsbet adımlar atılacağına
ümit ediyoruz. Yunanistan'la olan diğer meselelerimizi de,
aynı şekilde, müzakereler yolu ile çözümlenmek arzusunda

YUNANISTANLA İLİŞKİLERİMİZİN GENEL ÇERÇEVESİ

KIBRIS POLİTİKAMIZ BELLİ VE AÇIKTIR

Kıbrıs politikamız belli ve açıktır. Hükümet programımızla
ne söylemişsek, gene de aynı şeyi söylüyoruz. Kıbrıs'ta
tek çözüm yolu iki bölgeci federasyondur. Kıbrıs sorununun
da bugüne kadar bir çözümü sağlanamamışsa, bunun sebebi
Türkiye değildir. Türkiye ve Kıbrıs'ta Türk Toplu

Sayın Başkan :

«Avrupa Güvenliği Konferansının gerçekleşmesi için tarihî bir çaba gösteren Cumhurbaşkanı Sayın Kekkonen ile Finlandiya'nın en derin takdir hislerini belirtmekten büyük bir mutluluk duyduğumu söylemek isterim. Konferansın bu nihai safhasına evsahipliği yapan Fin Makamlarının mükenim — II — nu için heyecanla takdir hislerini de belirtirim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL'İN AVRUPA GÜVENLİK VE İŞBİRLİĞİ KONFERANSI'NDAKİ KONUŞMASI

Bu arada İsviçre Federal Hükümetine de bu fırsattan yararlanarak teşekkürlerimi belirtmek isterim. Gayet iyi bilinen İsviçre konukseverliğinin ve İsviçre ulusunun uluslararası işbirliğine olan bağlılığının, konferansın ikinci safhasının tatmin edici bir sonuçla tamamlanmasında bulunduğunu söylemek isterim.

Helsinki - 31 Temmuz 1975

Sat : 15.25 (Mahallî)

Su anda Helsinki'de zirve kademesinde toplanmış bulunuyoruz. Modern Avrupa tarihinde bir benzeri bulunmayan ve on yıl önce düşünülmesi dahi mümkün olmayan olayın önünün herkesce idrak edilmiş olduğunu müşahade etmekten mutluyum. Bu konferans yarıda bir zirve midir? Buna cevabına kesin bir cevabı olamazız. Bu konferansın gerçekleşmesi elde edilen sonuçlarında değil, fakat bütün Avrupa Ökçe ve Amerika Birleşik Devletleri ile Kanada'nın, detante'nin kıda bulunma azmi ve bu detante'ı kalıcı bir barış ortamını kararlığında yatmaktadır. Fakat bu hedefe varmak için vakit burada temsil edilen ülkelerin her biri - davranışlarını burada işletilmeye başlayan süreç - izlenmelidir.

— II —

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL'İN
AVRUPA GÜVENLİK VE İŞBİRLİĞİ
KONFERANSINDAKİ KONUŞMASI

Heidelberg - 31 Temmuz 1975
Say : 13.25 (Mebelle)

Sayın Başkan :

«Avrupa Güvenliği ve İşbirliği Konferansının gerçekteşmesi için tarihi bir çaba harcayan Cumhurbaşkanı Sayın Kekkonen ile Finlandiya Hükümetine, en derin takdir hislerimi belirtmekten büyük bir mutluluk duyduğumu söylemek isterim. Konferansın bu nihai safhasına ev sahipliği yapan Fin Makamlarının mükemmel organizasyonu için heyetimin takdir hislerini de belirtirim.

Helsinki'ye gelmeyi çok arzuluyordum. Burada kaldığım kısa süre içinde, Türklerin kalbinde özel bir yeri olan dost Fin halkının arasında olmaktan mutluluk duydum. Fin halkının konukseverliği ve barış davasına inançları beni son derece memnun etti.

Bu arada İsviçre Federal Hükümetine de bu fırsattan yararlanarak takdirlerimizi belirtmek isterim. Gayet iyi bilinen İsviçre konukseverliğinin ve İsviçre ulusunun uluslararası işbirliğine olan bağlılığının, konferansın ikinci safhasının tatmin edici bir sonuca bağlanmasına büyük katkıda bulunduğunu söylemek isterim.

Şu anda Helsinki'de zirve kademesinde toplanmış bulunuyoruz. Modern Avrupa tarihinde bir benzeri bulunmayan ve on yıl önce düşünülmesi dahi mümkün olmayan olayın öneminin herkesce idrak edilmiş olduğunu müşahade etmekten mutluyum. Bu konferans yerinde bir zirve midir? Buna cevabım kesin bir «evet» olacaktır. Bu konferansın gerekçesi sadece elde edilen sonuçlarında değil, fakat bütün Avrupa ülkelerinin ve Amerika Birleşik Devletleri ile Kanada'nın, detante'a katkıda bulunma azmi ve bu detante'ı kalıcı bir barışa dönüştürme kararlılığında yatmaktadır. Fakat bu hedefe varacaksak, o vakit burada temsil edilen ülkelerin her biri -istisnasız hepsidavranışlarını burada işletilmeğe başlayan sürece göre ayarlamalıdır.

Türkiye kendi payına, Konferansın ilk başından beri, sosyal ve ekonomik sistemleri ne kadar farklı olursa olsun, bütün Avrupa ülkelerinin bir araya gelmesini önemli bir adım ve başlı başına büyük bir olay kabul etmiştir. Türkiye, Konferansın bütün safhalarında aktif bir rol oynamış ve ortak bir anlayışa varılabilmesi ve Konferansın başarı ile sonuçlanması için farklı görüşleri uzlaştırmaya çalışmıştır.

Türkiye bunu yaparken, kendi ulusal çıkarlarının Avrupa'da detante'ı yerleştirmeye çalışanların çıkarları ile ahenkleştirilmesine büyük bir önem atfetmiştir. Başka bir deyimle, Konferansa katılan diğer bütün ülkeler gibi Türkiye'de bugünün kısa ve orta vadeli siyasal ihtiyaçlarını, uzun vadeli ve ülkenin, gerçekleşmesi için büyük çaba harcadığı, kalıcı bir barış için evrensel ilerleme politikasına adapte etmeye çalışmıştır.

Konferansın tüm kararlarına katılıyoruz. Tek ihtirazi kaydımız Kıbrıs'ın temsili meselesine ilişkindir. Burada sadece Kıbrıs Rum toplumu temsil edildiğine göre ve iki toplumlu Kıbrıs Devletinde, bir toplumun diğerini temsil etmesi hukuken mümkün olmadığına göre, Kıbrıs Devletinin bu konferanstaki temsili meşru olamaz; dolayısıyla meşru ve hukuki sayılamaz. Dolayısıyla Türkiye, nihai belgede yer alan hükümleri, Kıbrıs Devleti ile ilişkileri açısından, uyulması zorunlu hükümler olarak kabul edemez. Bu soruna ilişkin görüşümüz bu gün, Konferans Sekreterliğine sunulan ve gereği yapılarak bütün ilgili taraflara dağıtılacak olan resmî yazımızda ifade edilmiştir.

Bu Konfransa gelirken, Kıbrıs'ta Türk Toplumuna karşı yapılan adaletsizliklere, haksızlıklara ve Kıbrıs Devletinin bağımsızlığını sabote etme girişimlerine, bu Konferansın havasını bozmamak ve detante ruhunu muhafaza etmek için hiç temas etmemek niyetindeyim.

Fakat, ülkemin iyi niyetinin, bir kez daha istismar edildiğini görmekten derin bir hayal kırıklığına uğradığımı belirtmek isterim.

Sayın Başkan, bu koşullar altında, zabıtlara geçen bazı konuşmaları düzeltmek için görüşlerimi ifade etmenin benim

için, hem ülkeme ve hem de bütün dünyaya karşı, manevi bir sorumluluk olacağını sayın delegelerin anlayışla karşılayacağını umarım.

Kıbrıs'ın bağımsızlığını çiğneyen, içişlerine müdahale eden ve onu ilhak için kuvvete başvuran ülkenin kim olduğunu sorabilir miyim?

Bütün bu davranışların sorumlusu olan ve bu Konferansın nihai belgesinde yer alan ilkeleri, göz göre göre çiğneyen, temsilcisi dün bu kürsüden memleketim hakkında asılsız ithamlarda bulunan ülkedir.

Subayları aracılığı ile Kıbrıs'ta bir darbe düzenleyen, Kıbrıs'ın bağımsızlığını mahvetmeye çalışan ve Kıbrıs'ı bir Elen Cumhuriyeti ilân eden aynı ülke değil midir?

Nihai belgenin en kutsal ilkelerinden birinin -devletler hukukundan doğan vecibelerin iyi niyetle yerine getirilmesi ilkesini- sürekli olarak çiğneyen de aynı ülkedir.

Bu Konferansa katılan devletler, İnsan Haklarına saygının ve temel özgürlüklerin, barış için en elzem etken olduğunun evrensel önemini gayet iyi idrak etmektedirler. Bu önemli ilke, aynı komşu ülkeden destek gören Kıbrıslı Rumlarca sürekli olarak istismar edilmiş ve çiğnenmiştir.

Kıbrıs Türkleri on yılı aşkın bir süre katliama uğramış, işkenceye maruz kalmış, en temel haklarından mahrum bırakılmış ve ikinci sınıf vatandaş durumuna düşürülmüşlerdir. Kıbrıs Türkleri, kendi vatanlarında hakarete uğramış, istismar edilmiş ve hapse atılmışlardır.

Bütün bu olup bitenlere rağmen Türkiye, yıllar boyu büyük bir sabır ve itidalle hareket etmiştir. Ancak 15 Temmuz 1974 tarihinde, Kıbrıs'ta, Ada'yı sözü edilen komşu ülkeye ilhak ve Kıbrıs Türklerini topyekün imha gayelerine matuf bir darbe yapılmıştır.

Türkiye, bu komployu akim bırakmak için Garanti Andlaşmasının kendisine verdiği hakkı kullanarak Kıbrıs'a müdahale etmek zorunda kalmıştır.

Herhangi bir ülkenin, aynı koşullar altında farklı bir şekilde hareket edip etmeyeceğini burada hazır bulunan Sayın Devlet adamlarının vicdanına ve mantığına bırakıyorum.

Komşu ülkenin temsilcisi ise, sanki bu olayların hiçbiri cereyan etmemiş gibi bizi suçlamaya kalkışmış ve Türk müdahalesini bir istila gibi göstermenin gayreti içine düşmüştür. Kendisine cevabım, bu olayların hiç birinin Türkiye tarafından düzenlenmediği ve Türkiye'nin, olayların içine sürüklenmediği vakit, müdahale etmek zorunda kaldığı olacaktır.

Az önce de belirttiğim gibi, bütün bunları söylemek için en ufak bir niyetim dahi yoktu. Ve, bu konuda Konferansın zamanını aldığım için gerçekten üzgünüm. Fakat böyle bir müdahaleye mecbur kaldığım anlayışla karşılayacağınızı umarım.

Sayın Delegeler, sizlerin önünde açıkca ifade etmek isterim ki, Türkiye, Kıbrıs Türk Toplumunun, Kıbrıs Rum Toplumunu ile barış içinde, güvenlik içinde, sürtüşme ve kan dökme korkusu olmaksızın, yanyana yaşayacağı gerçekten bağımsız bir Kıbrıs'tan yanadır. Böyle bir Kıbrıs'ta, bir toplum diğerine tahakküm edemeyecek, baskı yapamayacaktır.

Sayın Başkan; Türkiye'nin, nihai belgede yer alan ilkelere değerine büyük bir önem atfettiğini bir kez daha belirtmek isterim. Kıbrıs Türk temsilcisinin bu Konferansta maalesef bulunamaması nedeniyle de, Kıbrıs Türk Toplumunun da aynı hisleri beslediğini belirtmeyi bir ödev sayıyorum.

Söz konusu komşu devlet ile Kıbrıs Rum Toplumunu da bu ilkelere aynı önem ve değeri verirse ve sadece lafzına değil, fakat ruhuna da sadık kalırsa o vakit Kıbrıs sorununa adil ve kalıcı bir çözüm bulunmasına bir engel kalmıyacaktır.

Şimdi, nihai belgenin içeriği hakkında bazı görüşlerimi belirtmek istiyorum :

İlk önce taahhütlerin yapısı üzerinde durmak isterim: Bu taahhütler, metinlerde siyasi açıdan ayrıntılı bir şekilde izah edilmiştir. Bizim görüşümüze göre, taahhütlerin bu şekilde belirlenmesi, Konferansın sonuçlarının değerine katkıda bu-

lunmaktadır. Hepimizin, hür irademizle, bu fırsatı Avrupa'da barışın temellerini güçlendirmek için kullanacağına inaniyorum.

İkinci sorun, Avrupa'nın güvenliğine ilişkindir. Belgenin bu kısmı sorunu siyasi açıdan ele almaktadır. Bunu tebarüz ettiriyorum, zira benim için güvenlik kavramı, tek başına ele alınamıyacak kadar kompleks bir sorundur. Bu soruna yaklaşımımız daima realist açıdan olmuştur. Belgede yer alan her ilkenin, lafzına ve ruhuna dikkatle saygı gösterilmesi halinde ki, hükümetin niyeti de budur, ülkeler arasında güven artacaktır. Öte yandan, bu ilkelerin genel anlamı, katıyetle ve sadıkâne uygulanması halinde kuvvet kazanacaktır. Ancak sorun, bunun yeterli olup olmadığıdır. Gerçi konferansın ikinci safhasında güven arttırıcı tedbirler adı ile bilinçli olarak nitelendirilen konularda dikkatli girişimlerde bulunduğu doğrudur. Ancak bu, Avrupa'da askeri güvenlik gibi temel bir soruna yüzeyde dokunmaktadır. Başka bir yerde, Avrupa'daki kuvvetlerin gücünde indirim yapılması gibi bir sorun ele alınmaktadır. Bu münasebetle, daima savunduğumuz bir ilkeyi tebarüz ettirmek isterim. Hiçbir ülkenin veya bölgenin güvenliği, bu gibi girişimlerin sonucu olarak tehlikeye düşürülmemelidir.

Bu açıdan, bu Konferansın elde ettiği başarıların, devam etmekte olan kuvvet indirimi ve silâhsızlanma müzakerelerinin benzeri tatmin edici sonuçlarıyla idame ettirilmesini temenni etmekteyiz.

Üçüncü olarak nihaî belgenin Akdeniz'e ilişkin kısmını ele almak istiyorum. Bu bölge ile Avrupa arasındaki ilişkilerin güçlendirilmesini hedef alan her adımı memnurlukla karşıladığımızı belirtmek isterim. Hükümetimin, Akdeniz bölgesi ile Avrupa arasında özel bağlar kurulmasını destekleyen ve benimseyen ülkelerin başında geldiği bilinmektedir.

Bu soruna ilişkin inancım kesindir : Bu Konferansın sonucu olarak ülkelerimizin arasındaki yakınlaşmanın güçlendirilmesinin Akdeniz Bölgesine de somut olarak yansıtılması, herkesin ve hepimizin yararına olacaktır. Avrupa'da güvenli-

ğın ve işbirliğinin Akdeniz Bölgesiyle gayet yakından ilişkili olduğu görüşünde ve bunun Akdeniz Bölgesindeki bütün ülkelerin katkısı olmadan gerçekleştirilemeyeceği inancındayız. Konferansın, bu hedefe varmak için kaydettiği mesafe Konferansın ilgili safhalarında savunduğumuz kadar somut olmasa bile, bu adımı, doğru yönde bir girişim olarak karşılıyorum.

Bununla birlikte, nihai belgenin bu bölümünde yer alan hükümlerin, burada açıklanan niyetlerin en kısa zamanda yeterli ve tatminkâr olarak gerçekleşmesini sağlamak amacıyla mevcut Kuzey-Güney ilişkilerinde gerçek bir iyileşmeyi sağlayacak şekilde yorumlanmasını ve uygulanmasını kuvvetle ümit ederim.

Gözlemlerimiz bizi çok önemli bir kavrama, yumuşamanın bölünmezliğine getirmektedir. Bu Konferansın sonuçları Avrupada uygulanabilir. Bununla birlikte dünyanın öteki bölgeleriyle ilişkilerimiz de aynı işbirliği ve anlayış felsefesi içinde yürütülmelidir; çünkü Avrupanın güvenliği ancak daha geniş bir dünya güvenliği kapsamı içinde var olabilir ve sürekli barış ancak evrensel bir kavram olarak anlam taşır. Yumuşamayı sadece Avrupa'da değil, fakat, bütün dünyada izlemenin ahlakî bir görev ve siyasî bir zorunluluk olduğunu, hepimizin kabul ettiğini büyük bir mutlulukla müşahade ettim. Türkiye'ye gelince, memleketim, jeopolitik durumundan ve Avrupaya komşu öteki bölgelerdeki ülkelerle sosyal ve tarihi bağlarından yararlanmak suretiyle, bu yüce amaca ulaşmasına bütün gücüyle katkıda bulunmaya çalışacaktır.

Şimdi «işbirliği» başlığı altında ele alınan soruna geliyorum. «İnsancıl ve diğer alanlar yanında, ekonomi alanında da işbirliği»: Bu iki konuyu aynı başlık, yani, «işbirliği» başlığı altında ele almayı öneriyorum. Benim görüşüme göre, katıldığımız Konferans, devletlerarası ilişkilerin ötesine uzanmakta ve özellikle, ülkelerimizin refahı ve aralarındaki güvenin güçlendirilmesiyle ilgilenmektedir. Türkiye'nin bu Konferansa katılan bütün ülkelerle, sosyal ve ekonomik sistemleri ne olursa olsun, ticarî, iktisadî ve kültürel alanlarda çok taraflı ve ikili işbirliğinde geniş tecrübesi vardır. Bu nedenle de devletler ve milletler arasında daha iyi anlayış ve daha yakın iliş-

kiler kurulmasında, böyle bir işbirliğinin olumlu katkısını çok iyi bilmektedir. Bu Konferans şimdi, nihaî belgesi vasıtasıyla, insancıl ve başka alanlar yanında, ekonomi alanında da işbirliğinin çeşitli veçhelerinin güçlendirilmesinde daha geniş ihtimaller tanımlamıştır.

Samimiyetle umuyorum ki, bu imkânlardan tümüyle yararlanalım ve böylece uluslarımız bu Konferansın kendi refah ve mutlulukları için neler başarmış olduğunu idrak etsin.

Şimdi belgenin Konferans sonrasıyla ilgili bölümüne dönüyorum : Kabul etmek üzere olduğumuz belge, mevcut « ortak siyasal zemin » bölgelerini tanımlamakta, ve aynı zamanda bize daha geniş bir anlayış için yeni imkânlar sunmaktadır. Bu nedenle Konferansın sonucu olarak, ortaya yeni bir siyasî atmosfer çıkmasını beklemek akla yakın olur. Bunun için belgenin büyük önem taşıdığına ve şu ana kadar kaydedilen ilerleme temposunu Konferans bittikten sonra da yavaşlatmamamızın çok önemli olduğuna inanıyorum. Konferans sonrasıyla ilgili bölümün, bu husus gözönünde tutularak incelenmesi gerektiğine kaniyim.

Bir taraftan, kararlarımızın bütünüyle uygulanmasını kolaylaştırmak bakımından, mevcut usul ve kuruluşların tam ve anlamlı biçimde kullanılması gerçekçi bir davranış olacaktır. Öte yandan bu davranış, ayrıca gelecek için geniş tercihler ortaya çıkaracaktır. Bu yoldaki bütün fırsatların tam olarak araştırılmasını sağlamak bize düşmektedir.

Daha geniş siyasal anlayışa ve barışçı görüşmelere daima daha çok önem vermek, bizim görüşümüze göre, bu Konferansın hepimize iletmiş olduğu önemli bir mesaj olmaktadır. Bunu aklımızdan çıkarmayarak, azimle ve şevkle yeni bir döneme doğru ilerlemeli, giderek, soğuk savaşın geride kalan bütün izlerini tasfiye etmeli ve devletler ve milletler arasında daha yakın işbirliğini öngören yeni bir sayfa açmalıyız.

Konuşmama son vermeden önce, insanlığın barış, adalet ve refahı özlediğini belirtmek isterim. Bu amaçlar arasında kuvvetli bir bağ ve karşılıklı bağımlılık mevcuttur. Adalet ol-

madan barış olmayacağı gibi, aynı şekilde barış olmadan da refah olamaz. Bunun hem millî hem de milletler arası düzeyde doğru olduğunu kabul edeceksiniz. Buraya kadar söylediklerimin hülâsası şudur ki, hem ulusal hem de uluslararası düzeyde fakirlik ve zaruretle mücadele etmeli, adil ve eşit bir ekonomik ve sosyal düzeye ulaşmaya çalışmalı, barış ve ahengin gerçekleştirilmesi için çaba harcamalıyız. Bu konferansın uluslararası şüpheyle, güvensizliği ve inanmazlığı ortadan kaldıracığına inancımız büyüktür. Bu sebeple yukarıda saydığım hususların yerini güven ve işbirliği aldığında, o zaman konferans, tarihi ve yüce amacına ulaşmış olacaktır.

Böyle bir gelişim, insan haysiyeti ve insan haklarının gerçek anlamıyla korunacağı uluslararası bir ortamın yaratılmasında etken olacaktır.

Teşekkür ederim, Sayın Başkan.

Türkiye Cumhuriyeti, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansında kabul edilen tüm kararlara katılmaktadır. Ancak Kıbrıs Devleti'nin Konferansta temsili hukuki olarak kabul edilemeyeceği ve bu yüzden temsil edilmeyeceği için, Türkiye aşağıdaki gerekçelerle söz konusu kararların bu Devletle ilgili olarak geçerlilik ve uygulanabilirliği açısından bir rezerv koymayı zorunlu görmekteydi.

Türkiye,

Uluslararası Antlaşmalarla iki farklı ulusal topluma dayalı olarak kurulmuş bulunan ve Anayasa'sı bu antlaşmaların ayrılmaz bir parçası olan Devletinde anayasal düzeni 1963 yılından itibaren toplumlardan biri tarafından açılacak bir çözüm bulunması amacıyla toplumlarası görüşmelerin sürdürülmesi için hazırlanmış bir kararnameyi kabul etmiştir.

— III —

**TÜRK HÜKÜMETİ TARAFINDAN
KIBRIS DEVLETİ'NE İLİŞKİN
OLARAK AVRUPA GÜVENLİK VE
İŞBİRLİĞİ KONFERANSI'NDA
KAYDETTİRİLEN REZERV METNİ**

İki toplum arasında eşitlik esasına dayanarak, bu toplumların meşru haklarının uzlaştırılması ve iki tarafça da kabule saygı bir çözüm bulunması amacıyla toplumlarası görüşmelerin sürdürülmesi için hazırlanmış bir kararnameyi kabul etmiştir.

Helsinki - 31 Temmuz 1975

İki toplumlu Kıbrıs Devletinde, toplumlardan birinin, öteki toplumun rızası olmadan, tüm Devleti temsil etmesinin hukuki olarak imkânsız olduğunu kaydederek,

Kıbrıs Türk toplumunun, bu Konferansta kabul edilecek hükümlerin, Konferansta ilgili olarak ne kendi temsilcilerinin bulunmasına ne de temsile ilişkin rızalarını alınmasına tevessül edilmemiş olması nedeniyle, kendileri üzerinde bağlayıcı olmayacağı yolundaki beyanına atıfta bulunarak,

Ve bu nedenle Kıbrıs'ın bu Konferanstaki temsilinin herhangi bir hukuki dayanağın yoksun olduğunu önemle belirterek,

madan barış olmayacağı gibi, aynı şekilde barış olmadan da refah olamaz. Bunun hem milli hem de milletler arası düzeyde doğru olduğu kabul edilmelidir. Baraya kadar söylediklerimizin hülasası şudur ki, her millet için de uluslararası düzeyde fakirlik ve zaruretle mücadele edilmesi, adil ve eşit bir ekonomik ve sosyal düzeye ulaşılması, barış ve huzurun gerçekleştirilmesi için çabaların sürdürülmesi. Bu konferansın uluslararası düzeyde şüpheyle güvencilerle dayanmazlığı ortadan kaldıracığına inanıyoruz. Bu sebeple yukarıda saydığımız hususların yerini güven ve işbirliği ilişkilerinde o zaman konferansın tarihi ve yüce amacına ulaşacağı olacaktır.

III

Böyle bir gelişim, insan haysiyeti ve insan haklarına ger-

çek olarak, insan hakları ve demokrasiyi güçlendirecektir. Bu anlamda

TURK HÜKÜMETİ TARAFINDAN

KIBRIS DEVLETİNE İLŞKİN

OLARAK AVRUPA GÜVENLİK VE

İŞBİRLİĞİ KONFERANSINDA

KAYDETTİRİLEN REZERV METNİ

Helsinki - 31 Temmuz 1975

Türkiye Cumhuriyeti, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansında kabul edilen tüm kararlara katılmaktadır. Ancak Kıbrıs Devleti'nin Konferansta temsili hukukî olarak kabul edilemeyeceği ve bu yüzden meşru olamayacağı için, Türkiye aşağıdaki gerekçelerle söz konusu hükümlerin bu Devlet'le ilgili olarak geçerlilik ve uygulanabilirliği açısından bir rezerv koymayı zorunlu görmektedir:

Türkiye,

Uluslararası Antlaşmalarla iki farklı ulusal topluma dayalı olarak kurulmuş bulunan ve Anayasa'sı bu antlaşmaların ayrılmaz bir cüz'ünü teşkil eden Kıbrıs Devletinde anayasal düzeni 1963 yılından itibaren toplumlardan biri tarafından açıkca ve devamlı olarak ihlâl edildiğini ve 15 Temmuz 1974 darbesiyle tamamen ortadan kaldırıldığını gözönünde tutarak,

Kıbrıs'ta fiili yönetimlerini sürdürmekte olan iki toplumun mevcudiyetinin, Kıbrıs'taki anayasal düzenden başlıca sorumlu üç garantör devlet-Türkiye, Yunanistan ve Birleşik Krallık-tarafından imzalanmış olan 30 Temmuz 1974 tarihli Cenevre Deklarasyonunda açıkca tanınmış olduğunu kaydederek,

İki toplum arasında eşitlik esasına dayanarak, bu toplumların meşru haklarının uzlaştırılması ve iki tarafça da kabule şayan bir çözüm bulunması amacıyla toplumlararası görüşmelerin sürdürülmekte olduğunu kaydederek,

İki toplumlu Kıbrıs Devletinde, toplumlardan birinin, öteki toplumun rızası olmadan, tüm Devleti temsil etmesinin hukukî imkânsız olduğunu kaydederek,

Kıbrıs Türk toplumunun, bu Konferansta kabul edilecek hükümlerin, Konferansta ilgili olarak ne kendi temsilcilerinin bulunmasına ne de temsile ilişkin rızalarının alınmasına tevessül edilmemiş olması nedeniyle, kendileri üzerinde bağlayıcı olmayacağı yolundaki beyanına atıfta bulunarak,

Ve bu nedenle Kıbrıs'ın bu Konferanstaki temsiline herhangi bir hukukî dayanaktan yoksun olduğunu önemle belirterek,

Yukarıda kaydedilen nedenlerden ötürü Kıbrıs Devletinin bu Konferansta meşru bir şekilde temsil edilmediği sonucuna vararak,

Türkiye imzasıyla taraf olacağı, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansının nihaî belgesindeki hükümlerin Kıbrıs Devleti ile olan ilişkilerde geçerli olmayacağını ve bunun sonucu olarak Kıbrıs'ta iki ulusal toplumu meşru bir şekilde temsil edecek bir Hükümet kuruluncaya kadar hiç bir etkisi bulunmayacağını beyan eder.

Ulusalarası Antlaşmalarda iki farklı ulusal topluma dayalı olarak kurulmuş bulunan ve Antlaşma ve Antlaşmaların ayrılmaz bir üyesi teşkil eden Kıbrıs Devletinde antlaşma dışı olarak 1963 yılından itibaren toplumlardan biri tarafından açılan ve devamlı olarak ihlâl edildiğini ve 15 Temmuz 1974 tarihinde kesinlikle tamamen ortadan kaldırıldığını göz önünde tutarak,

Kıbrıs'ta fiili yönetimlerini sürdürmekte olan iki toplumun mevcudiyetinin, Kıbrıs'taki antlaşma dışından başka sonuçları olmayan bir garanti devlet-Türkiye, Yunanistan ve Birleşik Krallık-tarafından imzalanmış olan 30 Temmuz 1974 tarihli Çenevre Deklarasyonunda açıkça tanımlanmış olduğunu kaydederek,

iki toplum arasında eşitlik esasına dayanarak, bu toplumların meşru haklarının uzlaştırılması ve iki tarafça da kabul edilmiş bir çözüm bulunması amacıyla toplumlarası görüşmelerin sürdürülmesinde bulunacağını kaydederek,

iki toplumun Kıbrıs Devletinde, toplumlardan birinin, ötekini toplumsal olarak dışlamadan, tüm Devleti temsil etmesinin mümkün olmadığını kaydederek,

Kıbrıs Türk toplumunun, bu Konferansta kabul edilecek hükümlerin, Konferansta ilgili olarak ne kendi temsilcilerinin bulunmasına ne de temsile ilişkin irazlarının alınmasına tevessül edilmiş olması nedeniyle, kendileri üzerinde bağlayıcı olmayacağı yolundaki beyanına atıfta bulunarak,

Ve bu nedenle Kıbrıs'ta bu Konferansta temsilinin herhangi bir hukuki dayanakta bulunmadığını önemle belirt-

04SA 1066(22)

ULB Halle
000 457 590

3/1

BAŞBAKANLIK BASIMEVİ
A N K A R A — 1 9 7 5

